

Magdalena RODZIEWICZ*

Luiza OSSOWSKA**

ZRÓŻNICOWANIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ PODREGIONU KOSZALIŃSKIEGO

Zarys treści: Celem artykułu jest ocena determinantów atrakcyjności turystycznej oraz ich wpływu na rozwój turystyki w podregionie koszalińskim. Badania opierają się na literaturze przedmiotu, danych publikowanych przez GUS oraz zasobach internetowych. W części analitycznej zastosowano wielowymiarową metodę analizy, jaką jest miernik syntetyczny. Praca została podzielona na część teoretyczną, charakterystykę badanego obszaru oraz część empiryczną. W części teoretycznej przedstawiono uwarunkowania atrakcyjności turystycznej. Kolejną część poświęcono charakterystyce walorów turystycznych podregionu koszalińskiego. Część empiryczna zawiera wyniki badań dotyczących zróżnicowania atrakcyjności turystycznej poszczególnych gmin w regionie koszalińskim w 2023 roku. W wyniku przeprowadzonych analiz potwierdzono hipotezę badawczą, zgodnie z którą pomimo znacznego potencjału turystycznego regionu koszalińskiego, obszar ten jest wewnątrznie zróżnicowany pod względem atrakcyjności turystycznej.

Słowa kluczowe: podregion koszaliński, atrakcyjność turystyczna, walory turystycznej, infrastruktura turystyczna.

Wprowadzenie

Turystyka, jako jeden z najdynamiczniej rozwijających się sektorów gospodarki, odgrywa kluczową rolę w rozwoju regionalnym. W ostatnich dekadach obserwuje się coraz większe znaczenie turystyki nie tylko jako gałęzi gospodarki, ale również jako czynnika społecznego i kulturowego, kształtującego tożsamość regionalnych i lokalnych społeczności i wzmacniającego ich pozycję na arenie

* Absolwentka studiów II stopnia kierunku Zarządzanie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

** Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

międzynarodowej. Zarządzanie turystyką i atrakcyjnością turystyczną stanowi jeden z fundamentalnych elementów kształtowania konkurencyjności regionów.

Turystyka jest zjawiskiem o złożonej naturze, które obejmuje różnorodne formy aktywności związane z podróżowaniem i spędzaniem czasu wolnego poza miejscem stałego zamieszkania. Definicja turystyki ewoluowała na przestrzeni lat, a jej współczesne rozumienie uwzględnia zarówno aspekty ekonomiczne, społeczne, jak i kulturowe¹. Chudoba² przedstawia model rzeczywistości turystycznej, z którego wynika, że jest to zespół stosunków i powiązań, jakie mają miejsce między podmiotami związanymi z funkcjonowaniem turystyki a obszarem atrakcyjnym turystycznie. Natomiast zarządzanie turystyką skupia się na relacjach kierowniczo-kooperacyjnych między różnymi podmiotami zaangażowanymi w funkcjonowanie turystyki. Autor podkreśla znaczenie współpracy i koordynacji w zarządzaniu turystyką, aby zaspokoić potrzeby różnych interesariuszy i zapewnić efektywne działanie branży turystycznej.

W odniesieniu do zarządzania rozwojem turystyki należy pamiętać o oddziaływaniu nie tylko czynników wewnętrznych (zasoby, mieszkańcy i ich cechy, przedsiębiorcy, finanse), ale także o wpływie czynników zewnętrznych (otoczenie gminy, regionu, państwa, innych państw). Ponadto rozwój turystyki wymaga wzięcia pod uwagę wszystkich działań – zarówno gospodarczych, jak i społeczno-kulturowych, pamiętając, że są to procesy, a więc podlegają ciągłym zmianom³. Zarządzanie obszarem turystycznym wymaga również zaangażowania w relacje między poszczególnymi interesariuszami⁴.

Podstawą rozwoju turystyki jest atrakcyjność miejsca, obszaru czy regionu. Obszar aktywności turystycznej obejmuje wszystkie miejsca, gdzie odbywają się różnorodne formy aktywności turystycznej, od najbardziej popularnych szlaków i atrakcji turystycznych po mniej znane, ale potencjalnie interesujące miejsca. Obszar aktywności turystycznej jest ściśle powiązany z przestrzenią turystyczną

¹ L. Ochoa Siguencia, A. Gródek Szostak, Z. Chęcińska Zaucha, *Economic mission as an instrument to support business tourism of enterprises in 2014-2020*, Innovative (Eco-) Technology, Entrepreneurship and Regional Development. Conference proceedings, 2018, Nr 2, s. 20-24.

² T. Chudoba, *Teoria turystyki a zarządzanie turystyką*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008, s. 32-63.

³ A. P. Wiatrak, *Zarządzanie turystyką i wspieranie jej rozwoju*, Problemy Zarządzania, 2010, Nr 8, r 3 (29), s. 9-12.

⁴ Ch. Dragin-Jensen, G. Kwiatkowski, M. Post-Lundgaard, L. Ossowska, *Residents and tourists: a symbiotic partnership*, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2024, s. 5-6.

i funkcją turystyczną, ponieważ określa, gdzie i w jaki sposób turyści mogą korzystać z oferowanych atrakcji i usług⁵.

Wybór tematu badań związany jest z identyfikacją czynników wpływających na rozwój turystyki w regionie koszalińskim, zwłaszcza w kontekście zróżnicowania turystyki, co stanowi istotne wyzwanie dla lokalnych władz i przedsiębiorców. Podregion koszaliński charakteryzuje się różnorodnymi walorami przyrodniczymi i antropogenicznymi, a także różnorodnością szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej. Stąd celem głównym pracy jest ocena determinantów atrakcyjności turystycznej oraz ocena ich wpływu na rozwój turystyki w podregionie koszalińskim. W artykule skoncentrowano się na ocenie infrastruktury turystycznej, dostępności komunikacyjnej oraz walorów przyrodniczych i antropogenicznych regionu. Na potrzeby badań sformułowano hipotezę badawczą, zgodnie z którą pomimo znacznego potencjału turystycznego podregionu koszalińskiego, obszar ten jest wewnątrznie zróżnicowany pod względem atrakcyjności turystycznej. Zakres badań obejmuje:

- podmiotowy: region koszaliński,
- przedmiotowy: atrakcyjność turystyczna,
- czasowy: 2023 rok.

Badania nad atrakcyjnością turystyczną regionu koszalińskiego mają istotne znaczenie dla teorii i praktyki zarządzania turystyką. Stanowią one próbę wypełnienia luki w literaturze, często pomijającej specyfikę mniejszych regionów turystycznych w Polsce.

Atrakcyjność turystyczna i jej uwarunkowania

Seweryn⁶ definiuje atrakcyjność turystyczną jako „zbiór tych cech, zjawisk i obiektów, które przyciągają pewną unikatowością i niezwykłością, a jednocześnie pozwalają na zrealizowanie motywu wyjazdu oraz zaspokojenie potrzeb związanych z podróżą i pobytem na tym obszarze”. Autorka podkreśla złożoność tego zjawiska, wskazując, że atrakcyjność nie ogranicza się jedynie do malowniczych krajobrazów czy zabytków kulturowych. Jest to również wynik interakcji między turystami a lokalną społecznością, co nadaje atrakcyjności wymiar społeczny. Kurek⁷ natomiast definiuje atrakcyjność turystyczną jako „właściwość

⁵ W. Kurek, *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 38-42; I. Oziemek, K. Gralak, I. Pomianek, *Atrakcyjność turystyczna województw w Polsce – wybrane aspekty*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2019, s. 7.

⁶ R. Seweryn, *Atrakcyjność turystyczna obszaru jako kategoria ekonomiczna. Istota, struktura i metody pomiaru*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, 2002, nr 612, s. 68.

⁷ W. Kurek, op. cit., s. 24.

obszaru lub miejscowości wynikającą z zespołu cech przyrodniczych lub poza-przyrodniczych, które wzbudzają zainteresowanie i przyciągają turystów”. W *Encyklopedii geografii*⁸ atrakcyjność turystyczna określana jest jako zespół cech obszaru przyciągających turystów, do których należą: przyrodnicze i antropogeniczne walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjna oraz cena. Zatem atrakcyjność turystyczna to siła, jaką miejsce, obiekt czy zjawisko wywiera na zainteresowanie i przyciąga odwiedzających⁹.

Postrzeżenie atrakcyjności turystycznej jest niezwykle indywidualne i uzależnione od różnorodnych czynników, które kształtują osobiste preferencje podróżnych. Doświadczenia, oczekiwania, kultura oraz osobiste zainteresowania wpływają na sposób, w jaki turysta ocenia atrakcyjność danego miejsca. Page¹⁰ uważa, że atrakcyjność turystyczną można rozumieć w trzech znaczeniach: atrakcyjność określaną przez różnego rodzaju klasyfikacje czy kategoryzacje, atrakcyjność wynikającą z przyjęcia określonej techniki oceniania, a także atrakcyjność będącą wynikiem subiektywnego postrzegania. Uniwersalna atrakcyjność turystyczna obejmuje obszary, których cechy przyrodnicze, kulturowe i infrastruktura są powszechnie zachęcające dla różnych grup turystów. Natomiast ocena atrakcyjności obszaru zależy od perspektywy określonych form turystyki¹¹.

Atrakcyjność turystyczna jest skomplikowanym pojęciem, które obejmuje wiele różnych aspektów i czynników wpływających na wybór miejsca do odwiedzenia. Zaspokaja potrzeby podróżujących i jest wynikiem współdziałania wielu elementów, takich jak różnorodność kulturowa, przyrodnicza i społeczna danego miejsca¹². Aby dobrze zrozumieć uwarunkowania atrakcyjności, konieczne jest zdefiniowanie jej elementów składowych, takich jak walory turystyczne, infrastruktura oraz dostępność komunikacyjna. Zgodnie z *Encyklopedią geografii*¹³ walory turystyczne to „zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, które wspólnie lub każdy z osobna są przedmiotem zainteresowania turystów i mogą stanowić cel ruchu turystycznego”. Z definicji tej wynika istnienie walorów przyrodniczych – kształtowanych bez ingerencji

⁸ *Encyklopedia geografii*, Wydawnictwo naukowe GREG, Kraków 2011, s. 36.

⁹ A. Gardzińska, T. Mańkowski, D. Milewski, A. Tokarz, *Region jako obszar badań systemu informacji turystycznej*, (w:) *Informacja turystyczna*, A. Panasiuk red., C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 83.

¹⁰ S. Page, *Tourism management*, Routledge, New York 2000, (za:) *Geografia turystyki*, A. Kowalczyk, PWN, Warszawa 2001, s. 36.

¹¹ A. Rapacz, D.E. Jaremen, *Atrakcyjność turystyczna jako czynnik wyboru destynacji turystycznej*, *Ekonomiczne Problemy Usług*, 2011, Nr 75A, s. 131-141.

¹² W. Kurek, op. cit., s. 38-42.

¹³ *Encyklopedia geografii*, op. cit., s. 500.

człowieka, a także pozaprzyrodniczych – inaczej antropogenicznych, kształtowanych przez człowieka. Ponadto walory turystyczne można podzielić na: wypoczynkowe – służące do regeneracji sił fizycznych i psychicznych turystów, krajoznawcze – odnoszące się do cech, elementów i atrakcji charakteryzujących krajobraz danego obszaru, które są interesujące i wartościowe z punktu widzenia turystyki i obserwacji przyrody; są to elementy, które przyciągają uwagę i zachęcają do odkrywania piękna danego regionu, oraz specjalistyczne – umożliwiające turystom uprawianie turystyki kwalifikowanej¹⁴.

Decydujący wpływ na wybór miejsca wypoczynku, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym, jak i krajowym, ma nie tylko obecność walorów naturalnych i kulturowych, lecz także stan oraz dostępność zagospodarowania turystycznego. Stopień zadowolenia turystów z wypoczynku w dużej mierze zależy od infrastruktury turystycznej, jej dostępności oraz możliwości korzystania z różnorodnych atrakcji turystycznych. Zagospodarowanie turystyczne to kompleksowy zbiór obiektów, urządzeń i instytucji, tworzących bazę usługową dla turystów, i odgrywa kluczową rolę w rozwoju turystyki w danym regionie¹⁵. Zagospodarowanie turystyczne obejmuje „wszystkie urządzenia i działania, których celem jest dostosowanie obszaru do potrzeb turystyki oraz maksymalne zaspokojenie oczekiwań i potrzeb odwiedzających. To kompleksowy proces, który obejmuje nie tylko infrastrukturę, ale także różnorodne elementy planowania, organizacji i promocji mające na celu stworzenie atrakcyjnego i przyjaznego środowiska dla turystów”. Zagospodarowanie turystyczne można podzielić na¹⁶: bazę podstawową – noclegową, gastronomiczną i transport turystyczny, bazę pomocniczą – biura podróży, punkty informacji, szlaki turystyczne oraz obiekty i urządzenia para turystyczne – tworzenie i funkcjonowanie głównie w celu obsługi potrzeb miejscowej ludności, a więc niezależne od rozwoju turystycznego.

W trakcie pobytu w miejscu wypoczynku, każdy turysta w różnym stopniu korzysta z transportu, a dostępność komunikacyjna w danym regionie może wpływać na rozwój turystyki. Dostępność komunikacyjna odnosi się do efektywności obsługi transportowej w danym regionie, obejmującej liczbę i częstotliwość dostępnych połączeń, rodzaj środków transportu, obsługę pasażerów oraz cenę usług przewozowych. Skuteczna dostępność komunikacyjna jest zatem kluczowym elementem rozwoju turystyki w regionie, znacząco wpływając na

¹⁴ I. Potocka, *Walory turystyczne*, (w:) Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. Tom III, A. Zajadacz, Z. Młynarczyk red., Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2009, s. 12.

¹⁵ E. Moskał, *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju zagospodarowania turystycznego obszarów chronionych na przykładzie Lasów Janowskich*, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, 2013, R. 15, Zeszyt 37(4), s. 225-231.

¹⁶ J. Czerwiński, *Podstawy turystyki*, CeDeWu, Warszawa 2022, s. 256-257.

atrakcyjność oferowanych usług¹⁷. Istnieją dwie kategorie dostępności komunikacyjnej. Pierwszą z nich jest dostępność zewnętrzna, która zależy od infrastruktury transportowej, obejmującej drogi, linie kolejowe, lotniska, porty itp. Drugą kategorią jest dostępność wewnętrzna, która opiera się na lokalnej infrastrukturze transportowej, np. parkingach i drogach, a także lokalnej komunikacji¹⁸.

Charakterystyka podregionu koszalińskiego

Podregion koszaliński, położony w północno-zachodniej Polsce w województwie zachodniopomorskim, stanowi obszar o bogatej historii, różnorodnym krajobrazie i znaczących walorach turystycznych. W skład podregionu koszalińskiego wchodzi następujące powiaty: powiat koszaliński, powiat m. Koszalin, powiat kołobrzeski, powiat białogardzki i powiat sławieński¹⁹.

Główne miasto regionu – Koszalin, położony około 11 km od wybrzeża Morza Bałtyckiego, jest centralnym miastem Pobrzeża Koszalińskiego, zlokalizowanym nad jeziorami Lubiawskim i Jamno oraz w dorzeczu rzeki Dzierżęcinki. Krajobraz, zróżnicowany lasami i jeziorami, sprzyja turystyce i rozwojowi infrastruktury turystycznej²⁰. Koszalin to drugie co do wielkości miasto województwa zachodniopomorskiego, będące centrum naukowym, gospodarczym i kulturalnym. W Koszalinie organizowanych jest wiele cyklicznych imprez kulturalnych, m.in. Koszaliński Festiwal Debiutów Filmowych „Młodzi i Film” oraz Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”. W mieście działa wiele organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń, fundacji i klubów sportowych, które są wspierane przez władze miasta. Koszalin ma bogatą historię, sięgającą czasów Polski Piastowskiej i Księstwa Zachodniopomorskiego²¹.

Powiat koszaliński leży w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego i obejmuje osiem gmin: Bobolice, Polanów, Mielno,

¹⁷ B. Szczecińska, I. Bąk, *Analiza atrakcyjności turystycznej miast wojewódzkich*, Wiadomości Statystyczne, 2014, Nr 12, s. 59; D. Jaremen, E. Nawrocka, *Rola dostępności komunikacyjnej obszaru recepcji turystycznej w kształtowaniu popytu turystycznego*, Ekonomiczne Problemy Usług, 2012, Nr 83, s. 401-414; T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2008, s. 17.

¹⁸ J. Cieplik, M. Sołtysik, *Próba oceny dostępności komunikacyjnej wybranych obiektów kultury materialnej i terenów rekreacyjnych Wrocławia dla mieszkańców obszarów podmiejskich*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, 2012, Nr 18, s. 32-43.

¹⁹ <http://eregion.wzp.pl/nowa-klasyfikacja-jednostek-terytorialnych-do-celow-statystycznych-nuts-bedzie-obowiazywala-od-1> (28.05.2024).

²⁰ Strategia rozwoju Koszalina, #Koszalin2030, Załącznik do Uchwały nr XXXIX/632/2021 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 listopada 2021 r., s. 16-17.

²¹ Raport o stanie miasta Koszalina za 2021 rok, Koszalin czerwiec 2022, s. 10-114; Strategia rozwoju Koszalina, op. cit., s. 16-26.

Sianów (miejsko-wiejskie), oraz Będzino, Biesiekierz, Manowo, Świeszyno (wiejskie). Obszar ten charakteryzuje się licznymi jeziorami, lasami i czystymi plażami Bałtyku, co sprzyja turystyce. W powiecie znajduje się wiele rezerwatów przyrody i pomników przyrody, a także rozwinięta infrastruktura turystyczna z licznymi gospodarstwami agroturystycznymi, pensjonatami i hotelami. Do najciekawszych zabytków należą pałace w Strzekęcinie, Parsowie i Nosowie oraz rezerwat archeologiczny „Kamienne Kręgi” w Lesie Grzybnickim. Obszar ten oferuje także cykliczne imprezy plenerowe, takie jak Międzynarodowy Zlot Motocykli w Polanowie i Międzynarodowy Zlot Morsów w Mielnie. Powiat koszaliński ma dobrze rozwiniętą infrastrukturę transportową, z dobrymi połączeniami kolejowymi, bliskością portu morskiego i lotniska oraz nowoczesną siecią telekomunikacyjną²².

Powiat sławieński, położony w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, graniczy z województwem pomorskim i zajmuje obszar na Wybrzeżu Słowińskim i Równinie Słupskiej. Składa się z gmin wiejskich: Darłowo Malechowo, Postomino i Sławno oraz gmin miejskich Sławno i Darłowo. Część obszaru powiatu, w tym Darłowo i Postomino, należy do Obszaru Funkcjonalnego Strefy Przybrzeżnej. Przez powiat przebiega droga międzynarodowa E-28 Berlin – Królewiec oraz linia kolejowa nr 202 Stargard – Gdańsk. Ze względu na trudności w dostępie transportowym do ośrodków wojewódzkich, obszar powiatu sławieńskiego uchodzi za obszar o trudnej dostępności transportowej. Charakterystyczne dla regionu są liczne zabytkowe budynki o ryglowej konstrukcji oraz gotyckie kościoły. Międzynarodowy nadmorski szlak rowerowy R-10 przecina teren powiatu. W powiecie funkcjonuje wiele gospodarstw agroturystycznych. Dzięki nadmorskiemu położeniu baza turystyczna jest dobrze rozwinięta, a najbardziej znane miejscowości turystyczne to Darłówko i Dąbki²³.

Powiat białogardzki znajduje się w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, na Równinie Białogardzkiej, będącej częścią Niziny Szczecińskiej. Powiat leży w dorzeczu Parsęty, a jego krajobraz ukształtowało ostatnie zlodowacenie bałtyckie. W skład powiatu wchodzi: gmina miejska Białogard, gmina wiejska Białogard oraz dwie gminy miejsko-wiejskie: Karlino i Tychowo. Powiat jest dobrze skomunikowany, przecinają go droga krajowa nr 6 oraz kilka dróg wojewódzkich, a także linie kolejowe Stargard-Wejherowo i Kołobrzeg-Poznań. Wśród zabytków znajdują się tu m.in. kościół pw. Narodzenia NMP i Brama Wysoka Połczyńska w Białogardzie oraz kościół pw. św. Jerzego i zespół pałacowy w Podwilczu. W Białogardzie działa Centrum Kultury

²² <https://powiat.koszalin.pl/turystyka/charakterystyka-powiatu/> (28.05.2024); Strategia Rozwoju Powiatu Koszalińskiego na lata 2017-2020, Koszalin, luty 2017, s. 5-24.

²³ Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego na lata 2024-2030, Sławno 2024, s. 19; <http://eregion.wzp.pl/powiaty/slawieski> (28.05.2024).

i Spotkań Europejskich, organizujące m.in.: cykliczne imprezy, takie jak Dni Białogardu i Bitwę o Krowę²⁴.

Powiat kołobrzeski leży nad Bałtykiem, obejmując obszary Wybrzeża Trzebiatowskiego, Wybrzeża Słowińskiego, Równiny Białogardzkiej i Równiny Gryfickiej. W skład powiatu wchodzi: gmina miejska Kołobrzeg, gmina miejsko-wiejska Gościno, oraz gminy wiejskie: Siemyśl, Rymań, Dygowo, Kołobrzeg, Ustronie Morskie. Przez powiat prowadzą główne drogi krajowe nr 6 i nr 11, a także drogi wojewódzkie. Przez powiat przebiegają również linie kolejowe Goleniów – Koszalin oraz Kołobrzeg – Szczecinek). Kołobrzeg jest częścią Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego, z takimi zabytkami jak bazylika mariacka, Baszta Lontowa, ratusz miejski i kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. Powiat oferuje również zabytki w innych miejscowościach, jak pałace w Mołtowie i Ramlewie. Kołobrzeg jest regionalnym centrum kulturalnym, oferującym liczne letnie koncerty i wydarzenia. Przez powiat biegnie międzynarodowy szlak rowerowy R-10. Powiat słynie z turystyki uzdrowiskowej, szczególnie w Kołobrzegu, znanym z leczniczego klimatu, solanek i borowiny. Powiat ma rozwiniętą bazę turystyczną i uzdrowiskową, z największą w regionie liczbą udzielonych noclegów. Powiat kołobrzeski jest największym uzdrowiskiem w Polsce, z licznymi sanatoriami i ośrodkami wczasowo-uzdrowiskowymi²⁵.

Material i metody badań

Na potrzeby pracy sformułowano hipotezę badawczą, zgodnie z którą pomimo znacznego potencjału turystycznego regionu koszalińskiego, obszar ten jest wewnętrznie zróżnicowany pod względem atrakcyjności turystycznej. Do oceny atrakcyjności turystycznej gmin regionu koszalińskiego wykorzystano metodę ilościową, opartą na mierniku syntetycznym. Mierniki syntetyczne to narzędzia, które umożliwiają połączenie wielu różnych wskaźników diagnostycznych w jedną wspólną wartość. Dzięki temu można ocenić i porównać jednostki badawcze, takie jak gminy. W kontekście oceny atrakcyjności turystycznej, mierniki syntetyczne pozwalają uwzględnić wiele zmiennych jednocześnie, co ułatwia klasyfikowanie i ocenianie różnych miejsc pod względem ich atrakcyjności²⁶. Na potrzeby pracy miernik syntetyczny został opracowany na podstawie sześciu wskaźników diagnostycznych:

- udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy,
- odsetek wód w powierzchni,

²⁴ <http://eregion.wzp.pl/powiaty/bialogardzki> (28.05.2024).

²⁵ <http://eregion.wzp.pl/powiaty/kolobrzeki> (28.05.2024).

²⁶ J. Kudelko, Z. Ziolo, *Zróżnicowanie krajowej przestrzeni gospodarczej w świetle miernika syntetycznego*, Studia PAN i KPZK, 2018, Zeszyt 272, s. 16-24.

- zwiedzający muzea i oddziały na 1000 mieszkańców,
- uczestnicy imprez na 1000 mieszkańców,
- obiekty turystyczne na 100 km² powierzchni,
- miejsca noclegowe na 1000 mieszkańców.

Wskaźniki te odnoszą się do różnych grup uwarunkowań atrakcyjności turystycznej – środowiska przyrodniczego (zawierającego walory naturalne), dziedzictwa kulturowego (zawierającego walory antropogeniczne) oraz infrastruktury turystycznej, której najważniejszym elementem jest baza noclegowa²⁷. Wszystkie wskaźniki potraktowano jako stymulanty – dodatnio skorelowane z poziomem atrakcyjności turystycznej. Dane liczbowe do analizy pochodzą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 roku.

Miernik syntetyczny umożliwia uzyskanie jednej końcowej wartości liczbowej z wielu cech diagnostycznych. Na podstawie wartości miernika syntetycznego można uszeregować badane jednostki (gminy). Jego wyznaczenie wymaga normalizacja wskaźników diagnostycznych, w tym celu wykorzystano wartości maksymalne poszczególnych cech, dzieląc przez nie poszczególne wartości wskaźników diagnostycznych. wskaźniki syntetyczne wyznaczono jako uśrednione wartości cech znormalizowanych. Wskaźniki, które były wykorzystywane w analizie, miały różne skale i jednostki, zatem aby umożliwić ich porównywanie, konieczne było przeprowadzenie procesu normalizacji. Normalizacja polegała na sprowadzeniu wszystkich wartości do wspólnej skali, zazwyczaj w przedziale od 0 do 1. Odbyło się to według wzoru²⁸:

$$W_{ZN} = \frac{W_{WG} - Min_{WG}}{Max_{WG} - Min_{WG}}$$

gdzie:

W_{ZN} – wskaźnik znormalizowany,

W_{WG} – wartość wskaźnika dla danej gminy,

Min_{WG} – minimalna wartość wskaźnika dla gmin,

Max_{WG} – maksymalna wartość wskaźnika dla gmin.

²⁷ A. Hakuć-Błażowska, N. Pacek, K. Kupren, G. Furgała-Selezniow, *Porównanie atrakcyjności turystycznej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu elbląskiego*, Studia Obszarów Wiejskich, 2018, tom 50, s. 81-99.

²⁸ J. Parysek, L. Wojtasiewicz, *Metody analizy regionalnej i metody planowania regionalnego*, Studia PAN i KPZK, tom LXIX, 1979, s. 26.

Po znormalizowaniu wszystkich wskaźników dla każdej gminy, przystąpiono do obliczania miernika syntetycznego, który stanowił skumulowaną wartość pozwalającą na syntetyczne określenie atrakcyjności turystycznej. Miernik syntetyczny obliczono jako średnią arytmetyczną znormalizowanych wskaźników diagnostycznych dla każdej gminy, według formuły:

$$MS = \frac{\sum_{i=1}^n W_{ZN}}{n}$$

gdzie:

n – liczba wskaźników (w tym przypadku 6),

W_{ZN} – wskaźnik znormalizowany.

Dzięki miernikowi syntetycznemu uzyskano jedną wartość liczbową dla każdej gminy, która umożliwiała bezpośrednie porównanie ich atrakcyjności turystycznej. Gminy uszeregowano w formie rankingu, który odzwierciedlał poziom atrakcyjności turystycznej. Gminy o wyższych wartościach miernika syntetycznego zostały uznane za bardziej atrakcyjne turystycznie, natomiast gminy o niższych wartościach wskazywały na potrzebę dodatkowych działań w celu poprawy swojej oferty turystycznej²⁹.

Wyniki badań

W tabeli 1 zaprezentowano wartości wskaźników diagnostyczne poziomu atrakcyjności turystycznej w gminach regionu koszalińskiego w 2023 roku. W zakresie udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni najwyższe wartości odnotowano w gminie Mielno (100,00%), w Kołobrzegu (61,30%) oraz Darłowie (53,40%). Wartości zerowe w tej kategorii występują natomiast w mieście i w gminie Białogard, w gminach Gościno, Rymań, Siemysł oraz w Sławnie. W kategorii udziału wód w powierzchni najwyższe wartości odnotowano w gminach Mielno (38,93%), Darłowo (10,68%) oraz Postomino (5,39%). Natomiast najniższe wartości dotyczą gmin Ustronie Morskie (0,16), Tychowo (0,33) i Gościno (0,35). Pod względem liczby zwiedzających muzea i oddziały na 1000 ludności Darłowo (7 967,20), Kołobrzeg (3 452,00) i Koszalin (325,10) wyróżniają się wskaźnikami o wartościach powyżej zera. Większość gmin wykazuje jednak zerowe wartości w tej kategorii, co wskazuje na brak takich obiektów w tych gminach.

²⁹ J. Kudelko, Z. Ziolo, op. cit., s. 16-24.

Tabela 1. Wskaźniki diagnostyczne poziomu atrakcyjności turystycznej w gminach regionu koszalińskiego w 2023 roku

Wyszczególnienie	Udział obszarów prawnie chron. (%)	Odsetek wód (%)	Zwiedzający muzea i oddziały na 1000 ludności	Uczestnicy imprez na 1000 ludności	Obiekty turystyczne na 100 km ²	Miejsca nocleg. na 1000 ludności
Białogard (1)	0,00	1,67	0,00	156,12	7,69	12,31
Białogard (2)	0,00	0,58	0,00	0,00	0,30	7,31
Karlino (3)	0,10	0,60	0,00	129,53	0,71	14,37
Tychowo (3)	0,60	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00
Kołobrzeg (1)	61,30	1,56	3 452,00	696,26	470,37	502,28
Dygowo (2)	0,70	0,81	0,00	0,00	0,00	0,00
Gościno (3)	0,00	0,35	0,00	0,00	2,59	58,41
Kołobrzeg (2)	3,20	2,55	0,00	0,00	70,34	901,62
Rymań (2)	0,00	0,60	0,00	0,00	1,37	29,32
Siemyśl (2)	0,00	0,99	0,00	0,00	0,00	0,00
Ustronie Morskie (2)	41,20	0,16	0,00	0,00	141,38	2776,18
Będzino (2)	48,40	0,42	0,00	0,00	2,41	32,05
Biesiekierz (2)	1,80	0,79	0,00	0,00	0,00	0,00
Bobolice (3)	7,80	1,14	0,00	0,00	0,27	1,45
Manowo (2)	15,50	2,59	0,00	0,00	1,08	54,23
Mielno (3)	100,00	38,92	0,00	3023,76	327,27	3297,41
Połanów (3)	13,90	1,52	0,00	249,88	0,51	16,24
Sianów (3)	30,10	0,59	0,00	143,14	7,69	192,53
Świeszyno (2)	8,30	1,10	0,00	0,00	0,76	12,96
Darłowo (1)	53,40	2,87	7 967,20	0,00	350,00	443,57
Sławno (1)	0,00	1,26	0,00	0,00	6,25	2,29
Darłowo (2)	24,40	10,68	0,00	0,00	25,65	909,82
Malechowo (2)	0,60	0,61	0,00	0,00	1,32	13,48
Postomino (2)	27,80	5,39	0,00	0,00	13,22	663,52
Sławno (2)	5,50	1,80	0,00	0,00	0,00	0,00
Koszalin (1)	35,00	1,42	325,10	1625,92	19,81	12,43

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>, dostęp: 11.05.2024.

Tabela 2. Wartości znormalizowane wskaźników diagnostyczne poziomu atrakcyjności turystycznej w gminach regionu koszalińskiego w 2023 roku

Wyszczególnienie	Udział obszarów prawnie chron. (%)	Odsetek wód (%)	Zwiedzający muzea i oddziały na 1000 ludności	Uczestnicy imprez na 1000 ludności	Obiekty turystyczne na 100 km ² powierzchni	Miejsca nocleg. na 1000 ludności
Białogard (1)	0,000	0,043	0,000	0,052	0,016	0,004
Białogard (2)	0,000	0,015	0,000	0,000	0,001	0,002
Karlıno (3)	0,001	0,015	0,000	0,043	0,002	0,004
Tychowo (3)	0,005	0,008	0,000	0,000	0,000	0,000
Kołobrzeg (1)	0,543	0,040	0,433	0,230	1,000	0,152
Dygowo (2)	0,006	0,021	0,000	0,000	0,000	0,000
Gościno (3)	0,000	0,009	0,000	0,000	0,005	0,018
Kołobrzeg (2)	0,028	0,065	0,000	0,000	0,150	0,273
Rymań (2)	0,000	0,015	0,000	0,000	0,003	0,009
Siemyśl (2)	0,000	0,025	0,000	0,000	0,000	0,000
Ustronie Morskie (2)	0,365	0,004	0,000	0,000	0,301	0,842
Będzino (2)	0,429	0,011	0,000	0,000	0,005	0,010
Biesiekierz (2)	0,016	0,020	0,000	0,000	0,000	0,000
Bobolice (3)	0,069	0,029	0,000	0,000	0,001	0,000
Manowo (2)	0,137	0,067	0,000	0,000	0,002	0,016
Mielno (3)	1,000	1,000	0,000	1,000	0,696	1,000
Polanów (3)	0,123	0,039	0,000	0,083	0,001	0,005
Sianów (3)	0,267	0,015	0,000	0,047	0,016	0,058
Świeszyno (2)	0,074	0,028	0,000	0,000	0,002	0,004
Darłowo (1)	0,473	0,074	1,000	0,000	0,744	0,135
Sławno (1)	0,000	0,032	0,000	0,000	0,013	0,001
Darłowo (2)	0,216	0,275	0,000	0,000	0,055	0,276
Malechowo (2)	0,005	0,016	0,000	0,000	0,003	0,004
Postomino (2)	0,246	0,139	0,000	0,000	0,028	0,201
Sławno (2)	0,049	0,046	0,000	0,000	0,000	0,000
Koszalin (1)	0,310	0,037	0,041	0,538	0,042	0,004

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z tabeli 1.

W odniesieniu do uczestników imprez na 1000 ludności najwyższe wartości odnotowano w gminie Mielno (3023,76), w Koszalinie (1625,92) oraz w Kołobrzegu (696,26). Wartości powyżej zera dotyczą również Białogardu, Karlina, Polanowa i Sianowa. W pozostałych gminach odnotowano zerowe wartości. Pod względem liczby obiektów turystycznych na 100 km² powierzchni, wyróżnia się Kołobrzeg z wynikiem 470,37, Darłowo (350,00) oraz gmina Mielno (327,27). Wiele gmin wykazuje jednak w tej kategorii niewielkie, a nawet zerowe wartości (Tychowo, Dygowo, Siemysł, Biesiekierz, Sławno). Kategoria obejmująca miejsca noclegowe na 1000 ludności pokazuje, że najwyższe wskaźniki mają gminy Mielno (3297,41), Ustronie Morskie (2776,18) oraz Darłowo (909,82). W kilku gminach wartości te są zerowe, co jest związane z brakiem występowania obiektów noclegowych.

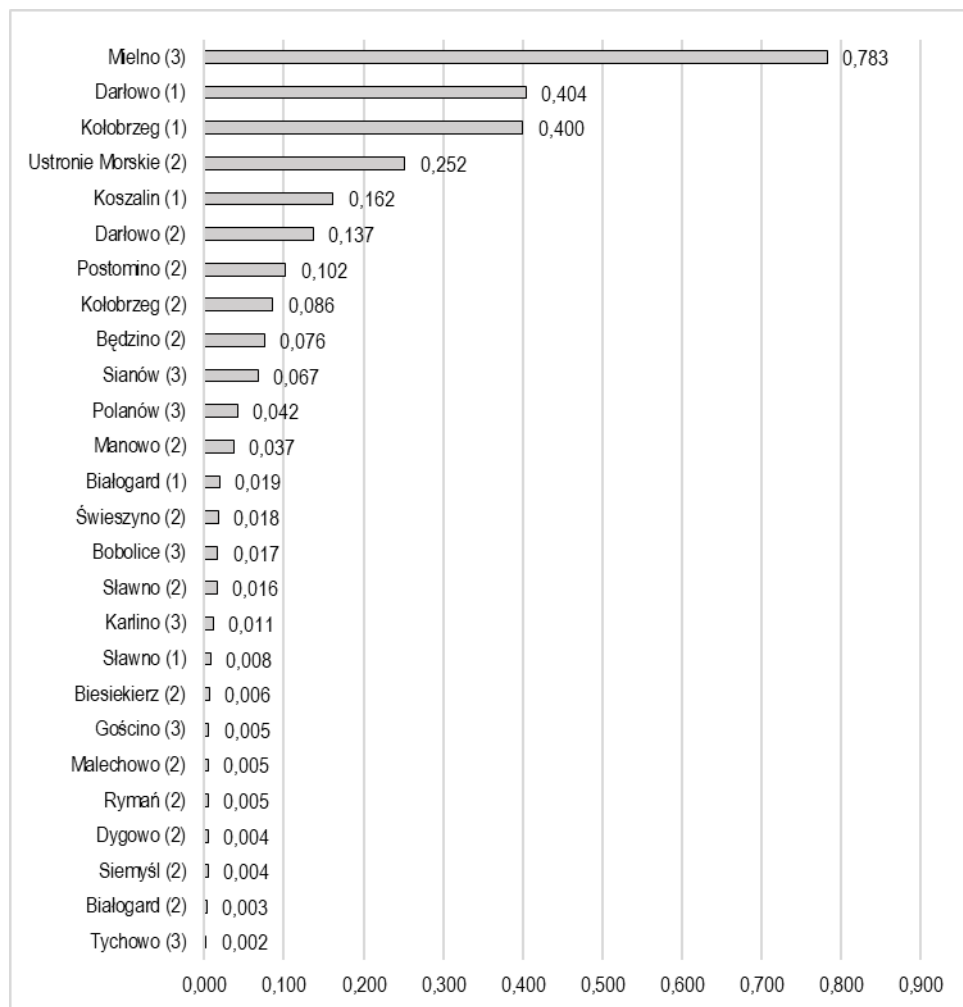
W tabeli 2 zamieszczono znormalizowane wartości wskaźników diagnostycznych dla poszczególnych gmin. Zgodnie z procedurą normalizacji wartości wskaźników mieszczą się w przedziale od 0 do 1. Na podstawie wartości znormalizowanych wyznaczono dla każdej gminy miernik syntetyczny, na bazie którego dokonano porównania poziomu atrakcyjności turystycznej badanych gmin.

Na rysunku 1 przedstawiono poziom atrakcyjności turystycznej w gminach regionu koszalińskiego. Na osi pionowej znajdują się gminy, a na osi poziomej wartości wskaźnika syntetycznego atrakcyjności turystycznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym gmina jest bardziej atrakcyjna turystycznie. Gminy można podzielić na kilka grup w zależności od wartości wskaźnika.

Najwyższą atrakcyjność turystyczną charakteryzują się Mielno, Darłowo, Kołobrzeg oraz Ustronie Morskie. Dość wysoki poziom atrakcyjności turystycznej odnotowano w Koszalinie i gminie Darłowo. Do grupy o średniej atrakcyjności turystycznej należą gminy Postomino, Kołobrzeg, a także Będzino i Sianów. Niski poziom atrakcyjności turystycznej dotyczy gmin Polanów, Manowo, miasta Białogard, gmin Świeszyno, Bobolice, Sławno i Karlino. W pozostałych gminach atrakcyjność turystyczna jest na bardzo niskim poziomie.

Analiza wyników wskazuje, że najbardziej atrakcyjne turystycznie gminy to te nadmorskie. Wynika to z ich położenia nad morzem, co przyciąga wielu turystów. Przyczynia się to również do rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz poszerzania oferty turystycznej. To z kolei przyciąga kolejnych turystów i powoduje dalsze wydatki turystyczne.

Średnio atrakcyjne gminy mają pewne atrakcje turystyczne, ale nie są tak popularne jak gminy nadmorskie. Charakteryzują się zróżnicowaniem działalności gospodarczej i poza turystyką rozwijają inne rodzaje aktywności, takie jak działalność produkcyjna, rolnictwo czy leśnictwo.

Rysunek 1. Poziom atrakcyjności turystycznej w gminach regionu koszalińskiego – wskaźniki syntetyczne

Źródło: Opracowanie własne.

Najmniej atrakcyjne turystycznie gminy to te położone z dala od morza, z mniej rozwiniętą infrastrukturą turystyczną i mniejszą liczbą atrakcji. Należy również podkreślić, że w gminach tych dominują inne funkcje niż turystyka – np. rolnictwo. Podsumowując, największy wpływ na atrakcyjność turystyczną gmin ma ich lokalizacja (bliskość morza), rozwinięta infrastruktura turystyczna oraz dostępność atrakcji turystycznych.

Podsumowanie

Głównym celem badań była ocena determinantów atrakcyjności turystycznej oraz ocena ich wpływu na rozwój turystyki w podregionie koszalińskim. Szczególną uwagę poświęcono badaniu, w jakim stopniu rozwój atrakcji turystycznych poza sezonem może zwiększyć liczbę odwiedzających. Ze względu na swoje położenie nad Morzem Bałtyckim, region ten przyciąga głównie turystów w okresie letnim, co prowadzi do nadmiernej koncentracji ruchu turystycznego w tym czasie oraz niewystarczającego wykorzystania potencjału turystycznego poza sezonem.

W wyniku przeprowadzonych analiz potwierdzono hipotezę badawczą, zgodnie z którą pomimo znacznego potencjału turystycznego podregionu koszalińskiego, obszar ten jest wewnętrznie zróżnicowany pod względem atrakcyjności turystycznej. Badania wykazały znaczące zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej między poszczególnymi gminami regionu koszalińskiego. Gminy nadmorskie osiągnęły najwyższe wartości mierników syntetycznych. Jest to wynikiem zarówno naturalnych walorów, takich jak dostęp do morza, jak i rozwiniętej infrastruktury turystycznej oraz bogatej oferty kulturalnej. Te gminy charakteryzują się również dużą liczbą turystów poza sezonem, dzięki organizacji licznych imprez oraz dostępności całorocznych atrakcji. Natomiast gminy oddalone od morza uzyskały niższe wyniki w analizie atrakcyjności turystycznej. W tych gminach infrastruktura turystyczna jest słabiej rozwinięta, a także brakuje inwestycji w rozwój bazy noclegowej i ofertę kulturalną. W efekcie są one mniej popularne wśród turystów, zwłaszcza poza sezonem. Wyniki te wskazują na potrzebę dalszych działań zmierzających do rozwoju infrastruktury oraz zwiększenia dostępności atrakcji całorocznych. Inwestycje w infrastrukturę oraz promocja wydarzeń poza sezonem zostały zidentyfikowane jako kluczowe czynniki, które mogą wpłynąć na wzrost atrakcyjności turystycznej regionu. Szczególnie istotna jest poprawa dostępności komunikacyjnej gmin peryferyjnych, co może zwiększyć ich konkurencyjność na rynku turystycznym.

Wnioski z przeprowadzonych badań mogą stanowić podstawę dla dalszych działań strategicznych, które będą wspierać zrównoważony rozwój turystyki i dostosowanie oferty do zmieniających się potrzeb turystów. Zarządzanie turystyką w regionie koszalińskim powinno koncentrować się na dywersyfikacji oferty turystycznej, co umożliwi przyciąganie różnych grup turystów przez cały rok. Oznacza to inwestowanie nie tylko w infrastrukturę, ale również w promocję kulturalną oraz tworzenie nowych atrakcji, które zachęcą do odwiedzin poza szczytem sezonu. Działania te mogą przyczynić się do wzrostu gospodarczego regionu i poprawy jakości życia lokalnej społeczności.

Bibliografia

1. Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> (11.05.2024).
2. Chudoba T., *Teoria turystyki a zarządzanie turystyką*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008, s. 32-63.
3. Cieplicki J., Sołtysik M., *Próba oceny dostępności komunikacyjnej wybranych obiektów kultury materialnej i terenów rekreacyjnych Wrocławia dla mieszkańców obszarów podmiejskich*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, 2012, Nr 18, s. 32-43.
4. Czerwiński J., *Podstawy turystyki*, CeDeWu, Warszawa 2022, s. 256-257.
5. Dragin-Jensen Ch., Kwiatkowski G., Post-Lundgaard M., Ossowska L., *Residents and tourists: a symbiotic partnership*, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2024, s. 5-6.
6. Encyklopedia geografii, Wydawnictwo naukowe GREG, Kraków 2011, s. 36.
7. Gardzińska A., Mańkowski T., Milewski D., Tokarz A., *Region jako obszar badań systemu informacji turystycznej* (w:) Informacja turystyczna, A. Parnasiuk red., C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 83.
8. Hakuć-Błażowska A., Pacek N., Kupren K., Furgała-Selezniow G., *Porównanie atrakcyjności turystycznej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu elbląskiego*, Studia Obszarów Wiejskich, 2018, tom 50, s. 81-99.
9. <http://eregion.wzp.pl/nowa-klasyfikacja-jednostek-terytorialnych-do-celow-statystycznych-nuts-bedzie-obowiazywala-od-1> (28.05.2024).
10. <http://eregion.wzp.pl/powiaty/bialogardzki> (28.05.2024).
11. <http://eregion.wzp.pl/powiaty/kolobrzescki> (28.05.2024).
12. <https://powiat.koszalin.pl/turystyka/charakterystyka-powiatu/> (28.05.2024).
13. Jaremen D., Nawrocka E., *Rola dostępności komunikacyjnej obszaru recepcji turystycznej w kształtowaniu popytu turystycznego*, Ekonomiczne Problemy Usług, 2012, Nr 83, s. 401-414.
14. Kudęłko J., Ziolo Z., *Zróźnicowanie krajowej przestrzeni gospodarczej w świetle miernika syntetycznego*, Studia PAN i KPZK, 2018, Zeszyt 272, s. 16-24.
15. Kurek W., *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 38-42; I. Ozimek, K. Gralak, I. Pomianek, *Atrakcyjność turystyczna województw w Polsce – wybrane aspekty*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2019, s. 7.
16. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2008, s. 17.
17. Moskal E., *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju zagospodarowania turystycznego obszarów chronionych na przykładzie Lasów Janowskich*, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, 2013, R. 15, Zeszyt 37(4), s. 225-231.

18. Ochoa Siguencia L., Gródek Szostak A., Chęcińska Zaucha Z., *Economic mission as an instrument to support business tourism of enterprises in 2014-2020*, Innovative (Eco-) Technology, Entrepreneurship and Regional Development. Conference proceedings, 2018, Nr 2, s. 20-24.
19. Page S., *Tourism management*, Routledge, New York 2000, (za:) *Geografia turystyki*, A. Kowalczyk, PWN, Warszawa 2001, s. 36.
20. Parysek J., Wojtasiewicz L., *Metody analizy regionalnej i metody planowania regionalnego*, Studia PAN i KPZK, tom LXIX, 1979, s. 26.
21. Potocka I., *Walory turystyczne, (w:) Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*. Tom III, A. Zajadacz, Z. Młynarczyk red., Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2009, s. 12.
22. Rapacz A., Jaremen D.E., *Atrakcyjność turystyczna jako czynnik wyboru destynacji turystycznej*, Ekonomiczne Problemy Usług, 2011, Nr 75A, s. 131-141.
23. Raport o stanie miasta Koszalina za 2021 rok, Koszalin czerwiec 2022, s. 10-114; Strategia rozwoju Koszalina, op. cit., s. 16-26.
24. Seweryn R., *Atrakcyjność turystyczna obszaru jako kategoria ekonomiczna. Istota, struktura i metody pomiaru*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, 2002, nr 612, s. 68.
25. Strategia rozwoju Koszalina, #Koszalin2030, Załącznik do Uchwały nr XXXIX/632/2021 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 listopada 2021 r., s. 16-17.
26. Strategia Rozwoju Powiatu Koszalińskiego na lata 2017-2020, Koszalin, luty 2017, s. 5-24.
27. Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego na lata 2024-2030, Sławno 2024, s. 19; <http://eregion.wzp.pl/powiaty/slawniowski> (28.05.2024).
28. Szczecińska B., Bąk I., *Analiza atrakcyjności turystycznej miast wojewódzkich*, Wiadomości Statystyczne, 2014, Nr 12, s. 59.
29. Wiatrak A.P., *Zarządzanie turystyką i wspieranie jej rozwoju*, Problemy Zarządzania, 2010, Nr 8, r 3 (29), s. 9-12.

DIVERSITY OF TOURIST ATTRACTIVENESS OF THE KOSZALIN SUBREGION

Abstract: The aim of this article is to assess the determinants of tourist attractiveness and their impact on tourism development in the Koszalin subregion. The research is based on the literature, data published by the Central Statistical Office (GUS), and online resources. The analytical section utilizes a multidimensional analysis method, the synthetic measure. The work is divided into a theoretical section, a characterization of the study area, and an empirical section. The theoretical section presents the determinants of tourist attractiveness. The next section is devoted to the characteristics of the tourist assets of the Koszalin subregion. The empirical section contains research results regarding the variation in tourist attractiveness between individual municipalities in the Koszalin region in 2023. The conducted analyses confirmed the research hypothesis that, despite the significant tourism potential of the Koszalin region, the area is internally diverse in terms of tourist attractiveness.

Keywords: Koszalin subregion, tourist attractiveness, tourist values, tourist infrastructure.